

A 580

um.

3720/611-17 M-1918.

2013

ÁLLAMTITKARSÁG

Bizalmas!

ZMKA. TUD. KÖNYVTÁR

ARCHIVUM

Lejt. sz. 1075

AZ IGAZOLÓ ELJÁRÁS.

BUDAPEST,
M. KIR. ÁLLAMI NYOMDA
1918.

3763/eln. 1-a 1918. H. M. rendelet.

Tekintettel a hadifogságból visszatérők nagy számára, amely az általános béke megkötése után napról-napra növekedni fog, az igazoló eljárást gyorsan kell lefolytatni.

Mivel a szolg. szabályzat I. R. 42., 709. és 710. pontjai és az ezekhez kiegészítésül kiadott m. kir. honvédelmi ministeri rendeletek körül helyenként eltérő felfogás uralkodott, az igazoló eljárás egyöntetű lefolyását biztosítandó, az erre vonatkozó rendeletek összefoglalva kiadatnak, melyek egyidejűleg az eljárást is pontosabban részletezik és egyszerűsítik.

Jelen rendelet amely a szolgálati szabályzat I. R. 42., 709. és 710. pontját részben megváltoztatja és a m. kir. honvédelmi ministeri 11.382/eln. (69. R. K. — 1915.), 116.725. (38. R. K. — 1916.), 398.530/1. (63. R. K. — 1917.) számú s a többi erre vonatkozó rendeleteket hatályon kívül helyezi, a m. kir. esendőrségre és méneskarra nézve is érvényes, **a jövőben pedig, az igazoló eljárást illetőleg, egyedül a mérvadó**

Kiadatik az igazoló szerint (2. sz. melléklet).

Az igazoló eljárás.

Alapelv, hogy minden hadifogságból visszatértnék mielőbb alkalom adassék, hogy magát igazolhassa és hogy az igazoló eljárást a legrövidebb idő alatt le kell folytatni és be kell fejeznie.

I. Általában.

(Az összes katonai és polgári személyekre vonatkozólag, kik hadifogságba jutásuk alkalmával a hadrakelt sereghez tartoztak.)

A.

1. Mindenki, aki sebesületlenül tér vissza a hadifogságból, igazoló eljárásnak van alávetve.

Az igazoló eljárásnak alá van vetve.

2. Mindenki, aki a hadifogságban és az igazoló eljárás befejezése előtt meghal, igazoltnak tekintetik, ha csak terhelő szemtanu vallomások az igazoló eljárás lefolytatását szükségessé nem teszik.

3. Az elmebetegekkel szemben az igazoló eljárást a megállapított tényálladási adatok alapján kell lefolytatni.

Sebesülten hadifogságba jutottak, akik kötelességük hű teljesítése közben sebesültek meg, továbbá minden azon katonai személyek, akik Przemysl elestekor kétséget kizárólag annak helyőrségéhez tartoztak, az igazoló eljárásnak nem vetendők alá.

A sebesülten hadifogságba jutott, valamint Przemysl elestekor kétségtelenül annak helyőrségéhez tartozott egyéneikkel való bánásmód.

Ha sebesülten hadifogságba jutott, vagy Przemysl elestekor kétségtelenül a vár helyőrségéhez tartozott

katonai egyén ellen, határozott adatok alapján, annak a hadifogságban való viselkedését illetőleg kételyek merülnek fel, úgy az illetékes parancsnoknak kötelessége intézkedni, hogy a gyanúsított ellen, az esetnek megfelelőleg mindjárt a hadbírószági, becsületügyi, vagy pedig fegyelmi eljárás megindítható legyen.

Ez esetben tehát az igazoló eljárást nem kell lefolytatni, hanem azonnal a rendelkezésre álló adatok alapján, a megfelelő hivatalos eljárás rendelője el.

A kerületi parancsnokságok Przemysl védőseregének akkori tagozásáról külön rendelettel fognak értesítettetni.

Az igazoló eljárás folyamán a D=1. szolg. könyv szellemében védő nem szerepelhet.

B.

Az igazoló eljárás lefolytatására illetékesek.

1. Az igazoló eljárás elvileg az illetékes pöttestnél*) hajtandó végre, ha csak más-más helyen az igazoló eljárás be nem fejeztetett.

A pöttestek már most — tehát még a hadifoglyok visszatérése előtt — sürgősen, lehetőleg különálló lapokon gyűjtsék és foglalják össze az egyes egyénre vonatkozó és megállapítható adatokat, (személyi, valamint a hadifogságba jutás adatait) hogy ezek a visszatérők jelentkezésénél a lehetőség szerint már elő legyenek készítve. Egyes szemtanúk vallomásai, jegyzőkönyvek stb., melyeket a megfigyelő állomásokon, a gyakorló táborokban és a hadrakelt sereg kiképző csoportjainál a visszatérőkkel fölvettek, valamint az esetleg már lezárt igazolási eljárás

*) Pöttestek alatt mindég a csendőrparságok törzsosztagai is értetnek.

összes anyaga, legsürgösebben az illetékes pöttesteknek megküldendő.

2. Ha a pöttest nem állapítható meg, úgy a visszaérkezettek a m. kir. honvédkiegészítő (népfőlkelő) parancsnokságok útján, vagy a honi illetékességnek megfelelő honvéd ezredekhez osztatnak be és az igazoló eljárásnak ott lesznek alávetve, vagy pedig, ha az illetők az 1865—1866. korosztályokba tartoznak és ennél fogva tartósan szabadságolandók, úgy a kiegészítő (népfelkelő) parancsnokságokhoz legközelebb fekvő pöttesthez utasítandók, hogy magukat ott igazolják.*)

3. Az egészségügyi intézetekben levők, akiknek a pöttestekhez való bevonulása belátható időn belül, vagy pedig egyáltalában nem fog megtörténni, egymozgó, vagy pedig az illető kórházban a III. pont szerint esetenként összeállított bizottság előtt igazolják magukat.

E tekintetben a m. kir. honvédséghez (m. kir. népfőlkeléshez) tartozó személyekre vonatkozólag a honvéd kerületi parancsnokságok intézkednek.

4. Ha egy a hadifogságból visszatért tartósan szabadságoltatott (a katonai szolgálatból elbocsáttatott) anélkül, hogy az igazoló eljárást vele szemben lefolytatták volna, úgy az illetőt nem kell többé behívni.

Ha egy ilyen, vagy esetleg már igazolt katonai személy ellen, utólag oly határozott tények válnak ismeretessé, amelyek az illető ellen a birói eljárás megindítását teszik szükségessé, az iratok csatolása mellett, az

*) Lásd, a hadifogságból visszatért saját hadifoglyainkkal való bánásmódról vonatkozó 3.798/eln. 3—918. és 7.489/eln. 3—1918. rendeletet.

illetékes állami ügyészségnél a feljelentés megteendő s egyidejűleg az állami ügyészség megkeresendő, hogy az eredményt annak idején tudassa.

C.

Az igazoló eljárás tárgya. A nyomozás célja. Az illetékes parancsnok intézkedései.

1. A nyomozás kiterjed minden büntetendő cselekményre és a katonai állással össze nem egyeztethető magatartásra, különösen:

- a) átszökés az ellenséghez
- b) magatartás a hadifogságban
- c) magatartás a hadifogságban, azonban csakis akkor, ha a következő irányokban **határozott** gyanúk forognak fenn:

Adatok szándékosan történő szolgáltatása saját helyzetünkről, csapateltolásokról, szándékról, állásról, állományról stb.

Államellenes izgatás saját embereink között, azokkal való durva bánásmód vagy csalás.

Szolgálat a cseh-tót dandárban, a szerb druzsinában, vagy az ellenség hasonló alakulataiban.

Önkéntes munka az ellenséges hadi iparvállalatoknál. *)

Függelemsértés saját előljárókkal szemben.

Tiszteletlen viselkedés feljebbvalókkal szemben.

Meg nem illető magasabb rangfokozat viselése.

A tisztelnél ezenkívül, hogy nem adták-e becsület-szavukat arra, hogy nem szöknek meg, amennyiben ez nem a legfelsőbb rendelettel megengedett s a szabad

*) Amennyiben a békeszerződés különös határozmányai büntetlenséget nem biztosítanak.

sétákra és egy bizonyos időpontra vonatkozott, továbbá a tiszti állással össze nem egyeztethető viselkedés.

2. Mindezen nyomozások arra szolgálnak, hogy tényálladási adatok gyűjtessenek, amelyeknek alapján a tiszti gyűlés (bizottság) határozatot hoz (indítványt tesz.)

3. Az illetékes parancsnokok nincsenek a tiszti gyűlés határozatához és a bizottságok indítványához kötve, hanem szabadságukban áll a szükséges intézkedéseket a saját belátásuk szerint elrendelni.

Az „illetékes“ parancsnokok alatt értendők:

A. a honvéd (csendőr) kerületi parancsnok, a fő-tisztekre, tisztjelöltekre és hasonállásuakra; törzstisztekre és tábornokokra a honvéd Főparancsnok (csendőrségi felügy.).

B. a póttest parancsnoka, vagy hasonló jogokkal felruházott előljáró, a rangosztályba be nem osztott havi-dijasok s legénység számára. (Lásd: I—B. és III. fejezet)

Viszont az igazolás megtörténte, az „illetékes“ parancsnokok hozzájárulásától függ. Ugyancsak az „illetékes“ parancsnok rendelkezik, az igazolástényének, a minősítvényi iratokba való bevezetésére, vagy az állomány parancsban való közzétételére, mihelyt megállapítást nyer, hogy egy sebesülten hadifogságba jutotról, vagy olyan katonai személyről van szó, aki Przemysl elestekor kétségtelenül annak hadi megszálló csapataihoz tartozott. (I-a fejezet.)

D.

1. A megtörtént igazolást következőleg kell a havi- Az igazoló eljárás megtörténteinek igazolása. dijasoknál (jelölteknél) a minősítvényi iratok (előjegyzési

lapok) megjegyzés rovatába bevezetni és a legénységnek az állományparancsba kihirdetni:

α) „Az igazoló eljárásnál a szolgálati szabályzat első részének 98. §-a alapján igazoltnak ismertetett el” — vagy

β) „Sebesülten került fogságba és ennél fogva igazolt” ;

az α) alatti megjegyzés azok részére is bevezetendő, akiket birói vagy becsületügyi eljárás tisztázott, vagy pedig csak fegyelmi uton lettek megbüntetve.

2. Minden katonai személynek (a hadrakelt seregnél levő polgári személynek) az igazolási eljárás lefolytatása után igazoltnak, vagy nem igazoltnak kell lennie.

E.

Semlegességi
nyilatkozat.

Azon katonai személyek, akik kereskedelmi hajókon mint azok személyzete kerültek fogságba és semlegességi nyilatkozat alapján bocsátattak szabadon, igazoltnak tekintetnek és ha mindezek bizonyítva is vannak, semminemű menetalakulásba sem oszthatók be.

F.

Fegyver viselése.
Kimaradás. Szabadság.

A szolgálati szabályzat első rész 710. pontjának „a” és „b” alatti rendelkezései hatályon kívül helyeztetnek.

Hogy az igazoló eljárás minél gyorsabban befejeztessék, szabadság csak annak befejezte után adandó, mindazonáltal ha hosszantartó írásbeli nyomozás miatt a szabadságolás nagyon késleltetnék, méltányos esetekben az igazoló eljárás befejezte előtt is adható szabadság. (1918. évi 3.798/eln. 3. rend. 12. pont.)

G.

A szolgálati szabályzat első rész 710. pont 3-ik bekezdése akként módosittatik, hogy a házatért már igazolt tisztek, mint a tiszti gyűlések és bizottságok tagjai.

Igazolt tisztek, mint a tiszti gyűlések és bizottságok tagjai.

igazolt tisztek ugy a tiszti gyűlésnek, mint a III. pont alatt meghatározott bizottságoknak tagjai lehetnek.

H.

Ha egy már igazolt hazatért ellen utólag **határozott adatok** alapján gyanu merül fel, annak hadifogságba jutására vagy pedig a hadifogság tartalma alatti viselkedésére vonatkozólag, az illetékes parancsnok kötelessége anélkül, hogy előbb tiszti gyűlést (bizottságot) hívna össze, intézkedni, hogy a gyanusított ellen mindjárt az esetnek megfelelő bírósági, becsületügyi vagy pedig fegyelmi eljárás megindíttassék.

Már igazolt, de újból megvádolt hazatértiek.

I.

Az igazolási jegyzőkönyvek a honv. ker. parancsnokságok részéről a honvédelmi ministernek csak akkor terjesztendők fel, ha a tiszti gyűlés a semleges államokban elhelyezett (hospitalisált) hadifogolyra nézve nem tud határozatot hozni (lásd a II. részt).

Jegyzőkönyvek felterjesztése.

A hadifogságból való visszatérés alkalmával felvett jegyzőkönyvek 2 példánya a Honv. Ministernek mindig felterjesztendő.

Ha több hatonai egyén (esetleg egész alosztály) egyidejűleg s ugyanazon viszonyok között jutott hadifogságba, ugy egy közös jegyzőkönyv csak azokkal vehető fel, kikkel szemben indokolt módon feltehető, hogy igazoltaknak fognak találtatni.

K.

I. sz. melléklet.

A hadifogoly hadifogság tartama alatti viselkedésének megítélésére egy segédlet van mellékelve.

II. Különös határozványok a havidijasokra vonatkozólag.

(A rangosztályba soroltak részére.)

4. Katona állományu tiszték (jelöltek).

Általában.

1. Minden a hadifogságból visszatért katon a állományu tiszt (jelölt) (kivéve az egészségügyi hadnagyot, egészségügyi zászlóst, segédorvos helyettesét és számvevő helyettesét), továbbá minden hadapródjelölt és e. é. önkéntes (kivéve az e. é. önkéntes orvos-tanhallgatókat, állatorvosokat és gyógyszerészeket), ha sebesületlenül került a hadifogságba, magát egy tisztgyűlés előtt igazolni köteles.

A tisztgyűlés elnöke és tagjai nem vezénylendők el és — amennyiben szükséges — más szolgálat alól is felmentendők.

Ha a szolgálat alól teljesen fel vannak mentve, akkor nem tartoznak a pótlásügyi főnök 1,101.011/2/17. számú rendelete alapján megállapított kardostisztesek állományába.

A katona állományu főtiszték, tisztjelöltek, (kivéve az egészségügyi hadnagyok, egészségügyi zászlósok, segédorvos helyettesek számvevő helyet-

2. A tisztgyűlés az elnökből (törzstiszt) és nyolc tisztből áll, amely az illetékes pöttestnél állítandó össze.

Ha ezen tisztgyűlés létszáma a pöttestnél nem áll rendelkezésre, úgy a honv. kerületi parancsnokságok több pöttest számára egy tisztgyűlést alakítanak, amely az összes pöttestek visszatért tisztjeinek igazolását eszközöli.

Eszerint a ker. parancsnokságok a további intéz-
kedéseket azonnal tegyék meg.

Az elnököt a honvéd kerületi parancsnokság nevezi ki, a tiszti gyűlés tagjait pedig a pöttest parancsnoka jelöli ki. E célra komoly, lehetőleg hadi tapasztalatokkal bíró tiszteket kell kiválasztani, akik összegyéniségüknél fogva e célra különös ügyességgel, finom érzéssel és a tapintatos bánásmódhoz szükséges tulajdonságokkal rendelkeznek.

Ajánlatos rokkant és a hadifogságból visszatért s már igazolt tiszteket is e célra kijelölni.

3. A nyomozás nem egy becsületügyi választmány által vezetendő, hanem a tényállás maga az elnök vagy egy általa megbízott más tiszt által megállapítandó és a tiszti gyűlés elé terjesztendő.

Hogy esetről-esetre a nyomozás hogyan folytatandó, arra vonatkozólag a tiszti gyűlés elnöke intézkedik.

4. A tiszti gyűlés tanácskozási módját, a szavazást, a határozathozatalt és a tárgyalási jegyzőkönyv vezetését illetőleg a D—1. tervezet 19. §. a) b) határozványai értelemszerűleg alkalmazandók.

5. Törzstisztek a törzstiszti gyűlés előtt igazolják magukat.

A honvédkerületi parancsnokságok jelölik ki az elnököt (tábornokot) és nyolc tagot. Annyi törzstiszti gyűlés alakítandó, amennyi a kerületi parancsnokság viszonyaihoz mérten szükséges. A további eljárás mint 1. alatt.

6. Esetenkint a honvédelmi miniszter, honvédfőparancsnokság különös intézkedései szerint.

tesek) hadapród-jelöltek és e. é. önkéntesek (kivéve az e. é. önk. orvostanhallgatók, állatorvosok és gyógyszerészek).

Törzstisztek.

Tábornokok.

A tiszti gyűlés határozata. A havidijasoknál (jelölteknel) (kivéve az egészségügyi hadnagyokat e. fl. zászlósokat, segédorvos helyetteseket és számvevőhelyetteseket).

A hadapródjelölteknel és e. ó. önkénteseknél (kivéve az e. é. orvostanhallgatókat, állatorvosokat és gyógyszerészeket).

7. A tiszti gyűlés határozata következőképen szólhat:

a) „Igazolt“.

b) „Nem igazolt“.

Ha „Nem igazolt“, azonkívül

a) „A birói eljárás megindítandó lenne“.

β) „Fegyelmi uton volna megbüntetendő“ vagy

γ) Becsületügyi eljárás volna indítandó“.

a₁) „Igazolt“.

b₁) „Nem igazolt“.

Ha „Nem igazolt“ azonkívül:

a₁) „A birói eljárás megindítandó lenne“.

β₁) „Fegyelmi uton volna megbüntetendő“.

γ₁) „A tisztikar véleménye szerint nem felel meg az előléptetési szabályzat 1. mellékletei föltételeinek“.

δ₁) Az „aggályosok“ jegyzékébe volna felveendő. (Honv. ministeri 20.893/eln. 917. sz. rendelet.)

Egyidejüleg ugyanazon személyre vonatkozólag a következő határozatok hozhatók: Vagy

$b_1 - \beta_1 - \gamma_1$ és δ_1 vagy

$b_1 - \beta_1 - \gamma_1$ vagy

$b_1 - \beta_1 - \delta_1$ vagy

$b_1 - \gamma_1 - \delta_1$

B. Semleges államokban elhelyezett havidijasok.

Semleges külföldön tartózkodó havidijasok.

Valamennyi, Dániában vagy Norvégiában elhelyezett havidijas (jelölt) a cs. és kir. hadügyministerium kopenhágai (kristiania) megbizottja utján az illetékes póttest parancsnokságnak, a tábornokok pedig a honvédelmi

ministerhez küldenek jelentést a hadifogságba való jutásukról és ottani élményeikről.

A sebesülten fogságba kerültek egy ugyancsak semleges területre internált osztrák-magyar orvos által kiállított katoniorvosi bizonyítványt is mellékelnek.

A további eljárás ugyanolyan, mint a hazatérteknél.

A nyomozáshoz még szükséges határozott kérdések a pöttestnél összeállítandók és a honvédelmi ministeriumba felküldendők. (1/a) osztály.)

A cs. és kir. hadügyminister semleges külföldön lévő képviselője a két rangban legidősebb sebesülten hadifogságba jutott, avagy már igazolt tiszt bevonásával, az illetőnek kijelölt tartózkodási (internált) állomásán a kérdőpontokra vonatkozólag egy jegyzőkönyvet vesz föl és azt visszaküldi a honvédelmi ministerhez, honnan az illetékes tisztgyűléshez továbbíttatik.

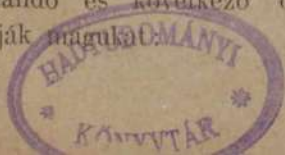
Ha még most sem alkotható tiszta kép az ügy állásáról, úgy az iratok döntés végett a honvédelmi ministerium 1/a) osztályához felterjesztendők.

Ha egy semleges külföldre internált havidijas időközben a pöttesthez (kerületi parancsnoksághoz) beérkezik, úgy magától értetődleg a már rendelkezésére álló anyag felhasználásával az eljárás a lehető legrövidebb idő alatt befejezendő.

C. Lelkészek, orvosok, hadbírák, csapatszámvivők, katonai hivatalnokok stb.

1. Mindezek a honvédkerületi parancsnokság által felállítandó és következő összeállítású bizottság előtt igazolják magukat.

Lelkészek, orvosok, hadbírák, számvevők, katonai hivatal-

nokok, e. ő.
hadnagyok és
e. ő. zászlósok,
segédorvos-
helyettesek,
számvévőhelyet-
tesek, legénységi
állományu ka-
tonai hivatalnok-
jelöltek, e. ő. önk.
orvosnall-
gatók, állat-
orvosok és gyógy-
szerészek.

1 törzstiszt, mint elnök (szolgálati rangelöny a szolgálati szabályzat I. részének 36. pontja szerint), továbbá

2 törzstiszt vagy százados a katonai állományban, mint tag.

2. A tárgyaláson azon állománycsoport egy tagjának is jelen kell lennie, amelyhez a hadifogságból visszatért tartozik, aki azonban nem mint bizottsági tag, hanem mint tárgyalási tanu szerepel és felvilágosítások adására szolgál.

3. A döntés és a bizottság összes javaslataival összefüggő szükséges intézkedések megtétele az illetékes honvéd kerületi parancsnok hatáskörébe tartozik.

4. Ezen javaslatok értelemszerűleg azonosok a tiszti gyűlések határozataival (lásd a H. A. 7. pontot).

III. Különös határozványok a rangosztályba nem sorolt havidíjasok és legénységi állománybeli személyekre vonatkozólag.

Ezek mint az I. B alatt egy bizottság előtt igazolják magukat, amely áll:

1 törzstisztből vagy századosból	mint elnökből;
2 alantos tisztből	} mint tagokból lehetőleg a saját
2 altisztből	

Egyidejűleg ugyanazon pötestnél több ilyen bizottság is működhetik.

A Bizottság
javaslata.

1. „Igazolt“.
2. „Nem igazolt“.

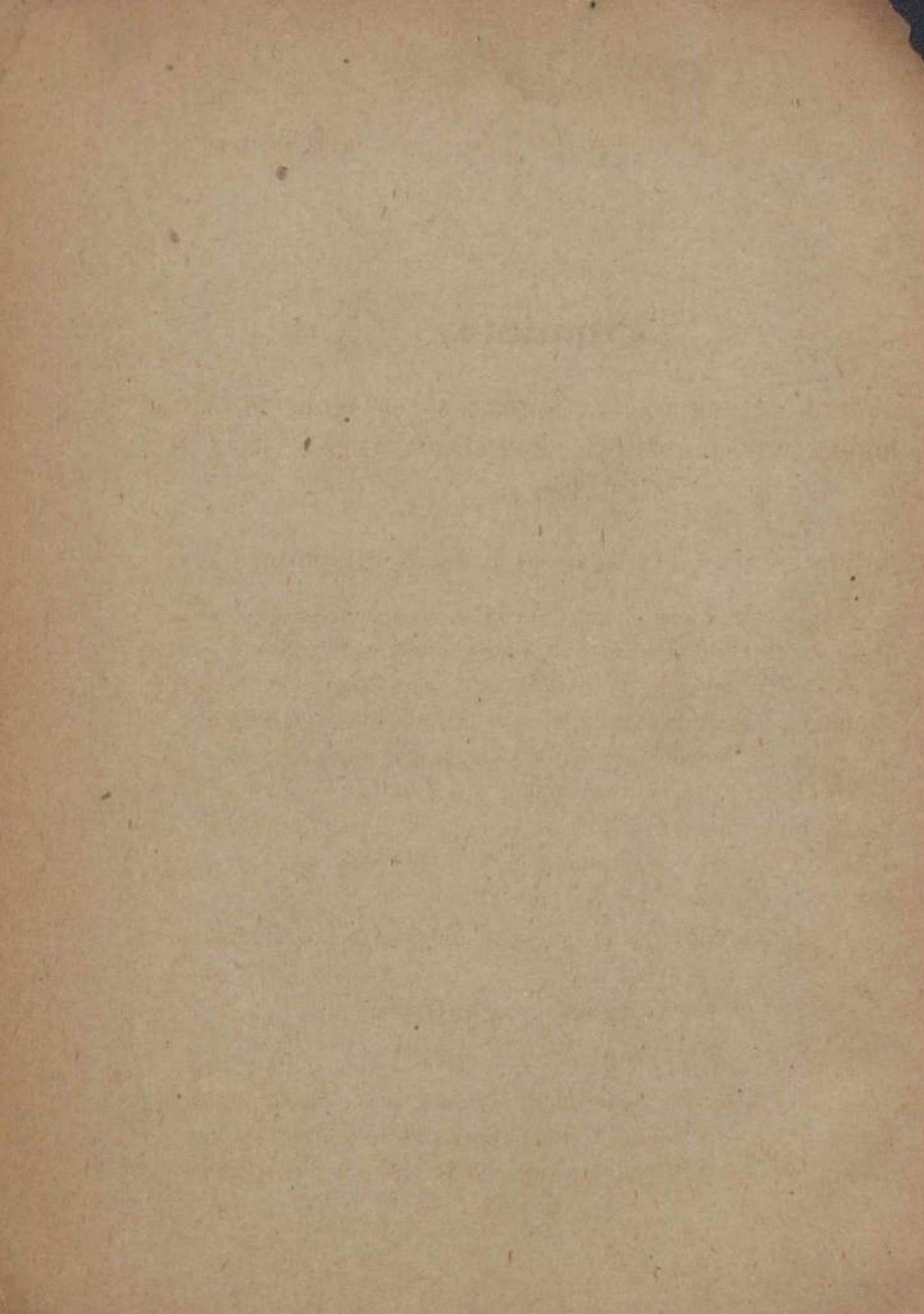
Azonkívül a 2. esetben:

- a) „A hadbírói eljárás megindítandó lenne“.
- b) „Fegyelmi uton volna megbüntetendő“.
- c) Az „aggályosok jegyzékébe volna felveendő.“

Ha ezen határozat hozandó, úgy csakis a bizottsághoz tartozó tiszttek döntenek. Altiszttek az ilyen tanácskozásokban nem vehetnek részt.

A legénységi állományu egyének hadifogságba jutásáról s a hadifogság alatti tapasztalatokról felvett jegyzőkönyvekhől csak az érdemlegesek s intézkedést kívánók terjesztendők fel a kerületi parancsnoksághoz, a melyek a szükséges intézkedéseket (esetleg más ker. parságok megkeresésével) önállóan teszik meg s a Honv. Min.-hez csak azokat terjesztik fel, melyeknek tudomásul vétele, avagy a további intézkedések megtétele szükséges.

Az intézkedést nem igénylő jegyzőkönyvekről a póttettek $\frac{1}{2}$ havonkint csak egy kimutatást terjesszenek fel a kerületi parancsnoksághoz.

Utmutató

a hadifoglyoknak a fogságba eséskor és a fogságban tanusított magatartásuknak megítélésére.

Általános irányelvek téves ítéletek elkerülésére.

A világháború hosszú tartama és nagysága és az avval járó politikai, társadalmi és nemzetiségi tekintetek megkívánják, hogy a hadifoglyoknak az elfogatásuknál és a hadifogságban tanusított magatartásuk elbírálásánál az alanti körülmények szem előtt tartassanak, hogy egyrésztől a visszatért hadifoglyok téves megítélése, másrésztől pedig, mindazon veszedelmek a melyek a hadifoglyoknak meg nem felelő elbírálásából a hadseregére és így az államra is háramolhatnak, elkerültessenek.

Ezen kérdés tisztázására a következők közöltetnek:

I. A hadifogságbajutás.

A hadifogságbajutást, amely a jelen háboruban résztvevő államok hadseregei milliókra menő katonáinak jutott osztályrészül, nem lehet az eddigi irányelvek szerint megítélni. Nagyszabású és kiterjedésű hadműveletek, meg-

erősített helyek bevétele, a támadást megelőző hosszantartó, mindent megsemmisítő tüzérségi tűz, a meglepetés és a mérgező hatású gázok felhasználása folytán, gyakran egész csapattestek sőt egész hadseregrészek, amelyeknek harci erényük minden kétségen kívül állott és áll, hadifogságba kerültek. Azonkívül különösen a háboru első évében a több hónapig megszakítás nélkül harcban álló tisztek és legénység teljes kimerültsége, a hiányos katonai kiképzés és a testi gyengeség is gyakran okai voltak, hogy ezer és ezer derék ember, legjobb akarata ellenére hadifogságba jutott.

Nem lehet tehát helyén való, az esküvel fogadott álláskötelmek megszegésének többször is előfordult esete miatt, a nehéz nélkülözések után hazatért hadifogyót már előzőleg lenézőleg kezelni, mielőtt egy tényleges mulasztás bizonyítékai nem ismeretesek. Tévedések e tekintetben nagy számmal fordultak elő. Csak természetes hogy azok a derék tiszta lelkiismeretű katonák, akik több évi távollét után visszatérnek hazájukba és itt bajtársaik által barátságtalanul és visszautasítólag fogadtatnak, ezáltal melyen megbántatnak. A hadsereg népszerűségének esökenése, valamint az érdekelteknek a bajtársaik elleni hangulata a hadseregre és az államra nézve káros következményekkel járhat.

Ez a veszély elkerülhető lesz, ha a tényállás tisztázásához szükséges eljárást oly gyorsan amint csak lehet lefolytatják és ha az ennek befejezéséig esetleg szükséges megfigyelést tapintattal és ügyességgel kezelik. Az intézkedések tehát oly módon teendők, hogy azok a biztonság követelményeit kielégítsék, de a bajtársiasságot ne hanyá-

golják el. Nem lehet tagadni, hogy ezen feladat, egyes csapattesteknek a háboru bizonyos szakaszaiban való viselkedése miatt nagyon nehéz lesz, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezen alakulásoknál is nagy számmal akadtak derék katonák és hogy sokan közülük a tévutra tért bajtársaik és alisztjeik befolyása alatt nem tudták helyesen megítélni a tilost a megengedettől, ítéletükben félre vezették és hogy a valódi bűn büntetése nem az általános gyanúsítások alakjában, hanem a bizottságok határozatában, az illetékes parancsnokok döntésében vagy pedig a hadbírótság által hozott ítéletekben keresendő.

II. A hadifogságba jutás után tett nyilatkozatok.

Sajnálatos tapasztalat szerint, a hadifogságba jutott legénység legnagyobb része, sőt gyakori esetekben még tiszték is, az ellenséges hírszerző tiszték által eszközölt kikérdezések alkalmával többé-kevésbé értékes felvilágosításokkal szolgáltak a saját helyzetről.

Ezen vallomások megítélésénél általában három osztályt kell megkülönböztetnünk:

a) Vallomások, melyeket a hadifoglyok a körülmények nyomasztó hatása alatt tettek, azonban céltudatosan csak olyan kevésbé értékes adatokat szolgáltattak, amelyeket az ellenségnek amugy is tudnia kellett, vagy pedig amelyek nekünk kárt nem okozhattak. Pl.: az első vonalak helyzete, általános nyilatkozatok a tüzéségről, gyülekező helyekről, a csapatok hangulatáról, élelmezésről, egészségi viszonyokról stb.

Ilyen vallomások, bár egyáltalában nem helyeselhetők, mindazonáltal megbocsáthatók.

b) Vallomások, melyek a körülmények nyomasztó hatása alatt, rossz szándék nélkül tettek ugyan, de ami mellett a hadifoglyoknak tisztában kellett azzal lenniök, hogy vallomásaik a saját ügynek nagy kárt fognak okozni. Ide tartoznak pl.: tervbe vett hádműveleteknek elmondása, ujonnan érkezett és az ellenség előtt még ismeretlen parancsnokságok és csapatok megjelölése, részletes adatok a gépfegyverek és tüzérség elhelyezéséről, mi által az ellenség azokat eredményesen lőhetette stb.

Az ily esetben az igazolandónak rangja és műveltsége szerint, a reá kiható kényszer foka és lelki nyomásra való tekintettel, amelynek az illető ki volt téve stb., különösen minden esetben egyénenkénti megítélése szükséges, amely alkalommal meg kell állapítani, hogy milyen enyhítő körülmények vehetők még figyelembe.

c) Vallomások, amelyek rossz szándékkal történtek, hogy a saját ügynek kár okoztassék. Ezekkel szemben természetesen csak a legszigorubb megítélésnek van helye.

III. Államellenes magatartás a hadifogság tartama alatt.

A kötelességszegés nem mindig a harctéren, hanem gyakran hosszú idő után a hadifogságban fordult elő. Gyakran magas rangu kitüntetett tényleges tisztak és vitézségi éremmel diszitett katonák, kik kiválóan harcol-

tak, később jellemgyöngeség, az ellenség és hitszegő bajtársaik izgatása folytán tévutra tértek. Az erős kényszer, gyakran tetteleges bántalmazás, továbbá gyenge ellentállóerő a hadifogság nyomorával szemben és azoknak hosszú tartama, gyakran voltak okai az árulásnak.

Az ellenséges hadvezetőség kitűnően értette a nálunk uralkodó nemzetiségi törekvéseket saját céljaira felhasználni. Az ellenség bizonyos nemzetiségi hadifoglyokat propaganda táborokba gyűjtötte össze és azokat ott rendszeresen izgatta és uszította.

Ilyen módon sikerült nekik igen sok kötelességszegőt és becsstelent összegyűjteni és ellenünk hareba vezetni.

A légveszedelmesebb és legkárosabb elemek természetesen nem mentek el a frontra, hanem az odesszai, darnitzai, kirsanewi táborokban és más helyeken maradtak vissza, ahol biztonságban folytatták az ellenségre nézve oly értékes bomlasztó munkájukat.

Előfordult azonban az is, hogy hadifoglyok a veszély dacára színlag ilyen áruló alakulásokba beléptek, hogy így a harevonatra és azon át haza kerüljenek.

Hogy egy megfelelő munkakeresmény segítségével jobb helyzetet biztosítson magának és azon természetes igyekezet folytán, hogy az elviselhetetlen elkülönítéstől megszabaduljon, sok hadifogoly szánta rá magát, hogy gyakran tényleg, gyakran pedig csak látszólag is oly szervezetekhez csatlakozzon, mely a honvéd esküvel össze nem egyeztethető.

Kétségtelen, hogy a valóban bűnösök is, mindenféle kibeszéléssel igyekezni fognak meg nem engedhető visel-

kedésüket menteni, mely esetekben csak a megbízható tanúk kihallgatása által, az illető összmagatartásáról nyert egységes kép megalkotása után lesz lehetséges az igazságot megállapítani.

A hadifogságban való viselkedés megítélésénél figyelemmel kell lenni azon csapattektelekhez való tartozásra is, amelyek a hareban nem tettek eleget kötelességüknek s bár itt az elővigyázatnak is fokozottnak kell lennie, még sem szabad ezt már előre a kötelesség ellenes érzés bizonyítékául venni. Az igazság és észszerűség követeli meg, hogy az esküjéhez hű, derék elemeket ne kergessük megvetés és meg nem okolt gyanúsításokkal a hazaárulók csoportjába, hanem használjuk fel őket a megbízhatatlan, de bizonyíték híjában el nem ítéltető elemeknek a fegyelmezésére és befolyásolására.

Föltétlenül arra kell törekedni, hogy a már kéznél levő és hazaárulásról szóló pontos előjegyzések, valamint a fölhalmozott tanubizonyítékok alapján, a valóságos bűnösök megállapíttassanak.

Mindenesetre azon csapattekteleknek, amelyeknek visszatért megbízhatatlan elemeket kell felvenniök, előre gondoskodniok kell, hogy a veszedelmes befolyások, hadsereg és államellenes, valamint szociálforradalmi irányban tört nyervek.

Azonfelül a bajtársak bántalmazását és megcsalását, valamint azoknak az ellenségnél való beárulását a célból, hogy a főjelenítő ezáltal magát megkedveltesse, a legszigorubb eljárással kell büntetni. A megítélésnek annál szigorubbna kell lennie, minél műveltebb az illető.

IV. Államveszélyes irányzatok.

Hogy ami hazatérő hadifoglyaink Oroszországban a forradalom kitörése óta több oldali propaganda hatása alatt oly tanokat, vettek fel, melyek a mi törvényeinkkel és az állam érdekével össze nem egyeztethetők, az mindnyájunk előtt ismeretes. Az államra nézve veszélyes irányelvek becsempészésének és azoknak a gyakorlati életbe való átvitelének veszedelme minálunk is kétségtelenül nagy.

A még befolyásolható embereknek meggyőző oktatása, az ezen eszmék képviselői ellen való szigorú rendszabályok alkalmazása, az ilyen irányu mozgalmaknak kiméretlen elnyomása, a legénységgel való jóakaratu bánásmód, azok testi jólétének érdekében a jelenlegi nehéz körülmények között való látható fáradozás, továbbá gondos kiválasztása a beosztott tisztesekeknek és eltávolítása a nem megfelelőeknek, valamint az ártalmas mozgalmak idejekorai felismerése által lehet megakadályozni, hogy ez államveszélyes irányzatok minálunk visszhangra találjanak.

A legtöbb hazatérő hadifogoly Oroszországban saját szemével látta, hogy hova vezet az anarchia és hogy mennyire szükséges a rend és a közbiztonság az állam és a társadalom részére.

A tisztek magatartása.

A hadifogoly tiszteknek a gyakori szökési kísérletek miatt korán életbe léptetett drákói szigorú őrizete, azoknak egy szűk helyiségben való összezsúfolása, az éveken

át való megfelelő foglalkozás hiánya, valamint az orosz részről velük szemben gyakorolt megalázó bánásmód, többször türehtetlen viszonyokat idéztek elő, amely a hadifogoly tiszteknek a túl fokozott idegességében jutott kifejezésre. Az orosz parancsnokságok bomlasztó befolyása egyes tisztelnél szintén káros eredményre vezetett.

Gyakori függelemsértések és tiszték közötti viselkedések eredményei ezen állapotoknak, amelyek most elintézésre és szabályozásra várnak. Szerencsére a legtöbb esetben a hazába való visszatérés ezeknél a leg-rövidebb idő alatt helyreállította a lelki egyensúlyt.

A hazatérő tiszt hadifogságbeli viselkedésének gondos megvizsgálása, az összes mellékkörülmények, az illető korábbi viselkedésének és sorsának figyelembevétele, kétes esetekben pedig különböző tanúk kihallgatása azon tényezők, amelyek egy igazságos ítélet hozatalát lehetővé teszik.

Aljas gondolkodás, durvaság, nyereszkedés, egy bajtársnak veszélyben való elhagyása és minden egyes kísérlet magát az ellenségnél a bajtársak rovására megkedveltetni, nem is említve a hazaárulást, — jogossá teszik a legszigorubb eljárást. Evvel szemben ingerlékeny természetűek ballépései, különösen kedvezőtlen viszonyok közötti hosszas hadifogság mellett, beteges hajlam és fiatalkori könnyelműség enyhébben ítélendők meg.

A fogolytáborokban lévő rangban legidősebb osztrák-magyar hadseregbeli tiszt magatartása rendszerint nagy hatással volt a többi bajtársakra is.

Sok táborban a fegyelmet illetőleg mintaszerű rend volt, egyesekben azonban, evvel szemben nem kivá-

natos állapotok uralkodtak, amelyek gyakran kellemetlen következménnyel jártak. Az általános állapotokat, amelyek bizonyos táborokban uralkodtak, az egyes esetek elbírálásánál szintén figyelembe kell venni.

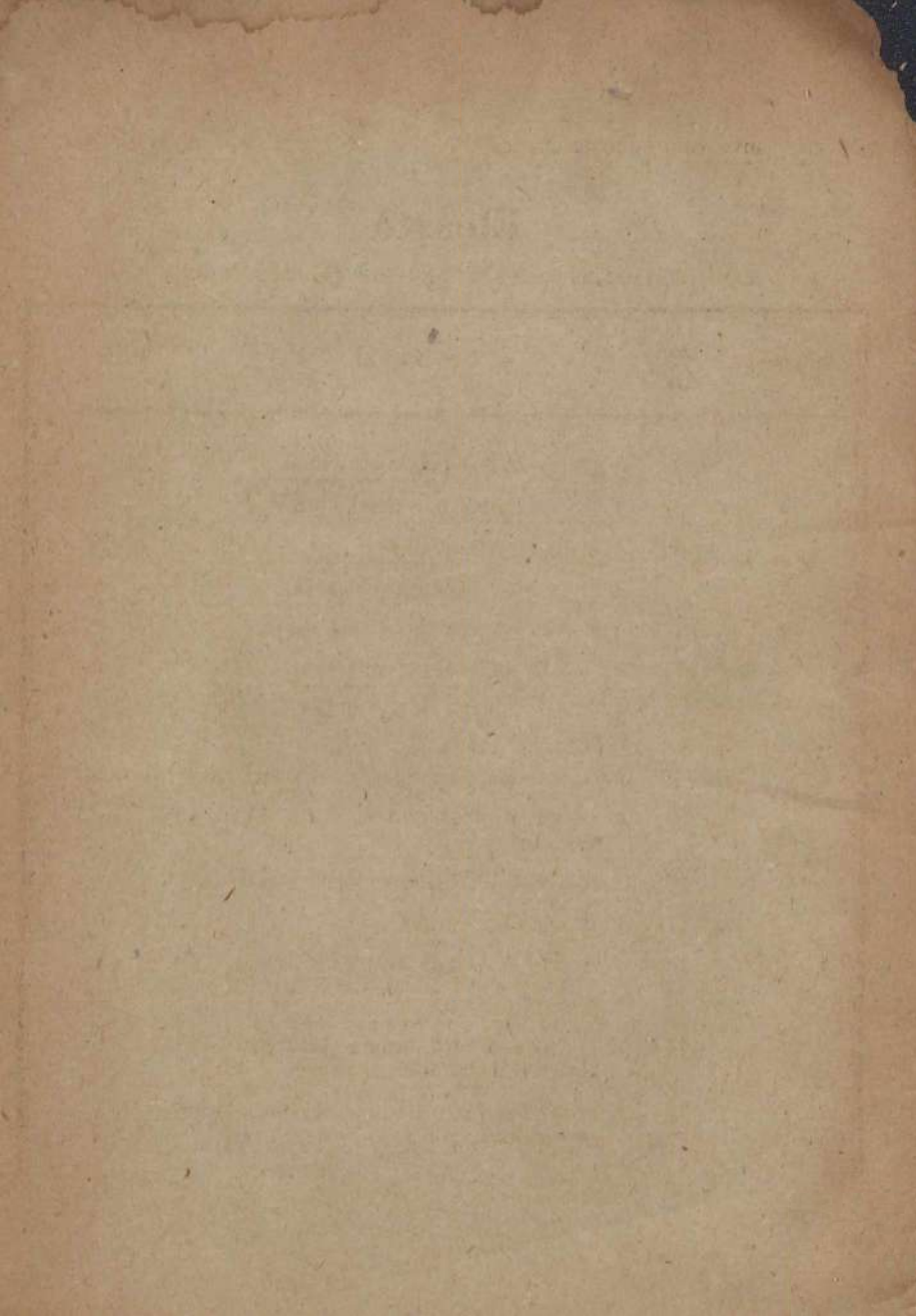
A tisztek a hadifogságban minden tisztességes munkát elvállalhattak, ha azok nem irányultak az állam érdekei ellen.

Ezen kérdéseknek igazságos és a hadsereg érdekét figyelemmel kíséző elintézése, az összes tisztek megfelelő befolyása és a megítélésre hivatott tisztek célszerű kiválasztása mellett nem fog áthidalhatatlan akadályokba ütközni. Különösen egy oly időpontban, midőn már számos hazatért tanu áll rendelkezésre, akik a viszonyokat melyből az esemény kifejlődött ismerik és akik a hadifogság káros hatásait maguk is átélték.

A szükséges felvilágosítások a hadifogságról általában, vagy az egyes táborok viszonyairól, kérdőíven a honvédelmi ministerium 1a osztályából szerezhetők be.

Nem bosszu, hanem igazságos büntetés, az állam védelme és azon elv, hogy a tisztikarban méltatlan elemeknek helye nincs, szolgáljon alapul a hadifoglyok vétségeinek megítélésénél.

Elosztó

a 3.763./eln. 1a—1918. számú H. M. rendelethez.

Elküldendő	Folyószám	Kinek	Darabszám
Állomáshelyekre	1	A gyalogezredek pótzászlóaljainak	10—10
	2	A huszárezredek pót századainak	5—5
	3	A honvéd pótütegeknek	5—5
	4	A lovas tüzér pótütegeknek	5—5
	5	A m. kir. honvéd táviróiskolának	2—2
	6	Az összes honvéd és hadikórházaknak	3—3
	7	A m. kir. honvéd kiegészítő parancsnokságoknak	10—10
	8	A m. kir. népfőkelő parancsnokságoknak	5—5
	9	A m. kir. népfőkelő őrszászlóalj parancsnokságoknak	1—1
Honvédelmi ministerium	10	Szárnysegéd és osztályfőnökök részére	1—1
	11	Elnöki osztály részére	5
	12	1., 2., 3., 4. és 15a osztályok részére	5—5
	13	1/a osztály részére	20
	14	A honvédelmi ministerium több osztályai, hivatalai és bizottságai részére	1—1
	15	A honvédelmi ministerium segédhivatalainak és segédszerveinek	1—1

Elküldendő	Folyó- szám	Kinek	Darab- szám
Állomás helyeikre	16	A m. kir. honvéd hadosztálybíróságoknak	2— 2
	17	A m. kir. honvéd dandár bíróságoknak	2— 2
	18	A m. kir. honvéd legfelsőbb törvényszéknek	2
	19	A m. kir. honvéd koronaügyésznek	2
	20	A m. kir. honvéd főparancsnokságnak	5
	21	A m. kir. honvéd kerületi parancsnokságok- nak	5— 5
	22	A m. kir. honvéd lovassági, tüzérségi és csendőr felügyelőnek	3— 3
	23	A m. kir. honvéd nevelő és képző intéze- teknek	2— 2
	24	A m. kir. esendőr kerületi parancsnokságok- nak	5— 5
	25	Lótenyésztő intézetek felügyelőjének	15
	26	Honv. állomás (tér.) parancsnokságoknak	2— 2
	27	Honv. tanfolyamok és csapatiskoláknak	1— 1
	28	Honv. tanintézeteknek	1— 1
	29	Honv. egészségügyi intézeteknek	1— 1
	30	M. kir. koronaörségnek	1